

Posudek bakalářské práce Petra VALENTY:

Podoby a funkce refrénu v římské lyrice do konce 1. stol. n. l.

Tato bakalářská práce je předkládána v přepracované podobě, a to na základě původního zadání. Úkolem P. Valenty tedy bylo: definovat pojem refrén (1), vymezit korpus latinských básnických textů pro zvolené časové období (2), interpretovat hlavní doklady s ohledem na jejich funkci v konkrétních básních částečně na pozadí řeckých protějšků, případně i ve vztahu k vlastní ústní tradici (3), a konečně pak v závěru shrnout charakteristické rysy a funkci refrénu v jednotlivých obdobích a žánrech (4).

Přepracovaná práce má celkem 59 stran, včetně příloh. Vlastní řešení úkolu je rozvrženo do 14 kapitol (s. 8 – 52), dále je uvedena použitá literatura (pod kap. č. 15, s. 53 – 56) a pod kap. č. 17 jsou přílohy (č. 16 bylo zřejmě omylem vynecháno). V seznamu citované literatury je uvedeno 40 titulů, převážně cizojazyčných (není uveden R. Jakobson – citovaný na s. 13, práce M. Vaníkové je citována neúplně). Uvedeny jsou rovněž používané edice pramenů.

Prvním úkolem, definováním refrénu, se autor zabývá ve 3. kapitole (Refrén, repeticé, formule) a zcela oprávněně se snaží uvést refrén do souvislosti s opakovacími figurami a formulami. Po konstatování, že latinská terminologie neposkytuje dostatečnou oporu pro zamýšlený rozbor, a po odmítnutí běžné definice refrénu s tím, že „problematika opakování, konkrétně refrénu je mnohem složitější ... verš se například úplně liší (!), přechází P. Valenta ke stanovení vlastních kategorií. Refrén jako takový však sám nedefinuje a nestanovuje kritérium, na které se později odvolává, že totiž mezi refrénovými verši má/musí být určitá vzdálenost. Refrény jsou rozděleny do dvou kategorií (s.14), a to z hlediska formy (pět typů) a funkce (pět typů). Už samotné dost členité dělení signalizuje, že při detailnějším rozboru bude činit potíže vymezení jednotlivých typů. Za vadu této kategorizace považuji však hlavně nedostatečné charakteristiky typů a doplnění o nesporné příklady. Stanovení některých typů je problematické (refrén sémantický, „jehož základem je stejná gramatická konstrukce nebo figura etymologica“; refrén nepravidelný – v práci nevyskytuje ani jednou; r. přírůstkový uplatněný pouze u Catull 45, s. 28). Dále také jasné určení vztahu mezi refrémem a jinými formami/figurami opakování. Podle mého názoru by bylo prospělo poučit se v běžně používaných českých příručkách, např. Š. Vlašín (red.) a kol., Slovník literární teorie, Praha/Brno 1977 nebo J. Brukner – J. Filip, Větší poetický slovník, Praha 1968.

V interpretaci zůstal autor mnoho dlužen. Projevil především snahu najít, co se dalo, ale namísto interpretace předkládá většinou popis. Hledání refrénů, ať už jakkoli podivných, ho upoutalo natolik, že si nevšiml jevů, které by jinak – jak doufám – odhalil. Týká se to např. pasáží z Dirae a Culex, chyby jsou v interpretaci Catull. b. 8; b. 42. Pokud jde o Martiala, bylo by vhodné zaměřit se na R ve vztahu k pointě epigramu (např. 4, 83). Za přínosné považuji zkoumání orálních slovesných útvarů, ačkoli zde formule mají jinou funkci i charakter než formule epické. Mohlo být ještě zařazeno devotio.

Korpus je obsáhlý a představuje z velké části další možný materiál pro zkoumání R. Nejsm si jista, zda hledání R v defixiones může ještě přinést něco podstatně nového, a zda uváděné defixiones mohou být dostatečně přesně datovány. Z toho, co autor uvedl na s. 20, vyplývá, že spíše ne a v tom případě je jejich využití problematické.

Závěr vcelku dobře vystihuje, k čemu autor dospěl, ale je poněkud překvapující, že proti první verzi se zde neprojeví změny, které přinesla nová verze práce. Není zde dokonce ani zachycena přepracovaná kategorizace refrénů.

Celkově lze konstatovat, že P. Valenta prokázal snahu vyrovnat se se zadaným tématem co možná nejlépe. Seznámil se se současným stavem řešení dané otázky a zařazením řady orálních forem i rozbořem básní z Appendix Vergiliana projevil i značnou míru vynalézavosti. Patrná jsou také doplnění, zejména v kapitole 3 a 5. Značně zlepšil i jazykovou úroveň předkládané práce. Zpracování zadaného tématu tak znamená otevření otázek týkajících refrénu jakožto zajímavého výrazového prostředku římské poezie a inventarizaci materiálu jako hrubého podkladu pro další zkoumání.

Některé chyby, které byly v první verzi této práce kol. Valenta odstranil, některé však zůstaly (Inscriptionum Latin (!); Catull. 42). Rovněž se nevyvaroval formulačních a věcných nepřesností:

- o římské literatuře často píše jako o literatuře latinské;
- není jasné, jak souvisejí s opakováním jamby v útočných básních (s. 11);
- nelze tvrdit, že „dokonce tradice římské psané literatury vychází z překladu řeckých textů“ (s. 15);
- epiteton je vlastně také formou opakování (s. 12);
- za dobu rozkvětu refrénu (s. 24) nelze označit přelom 2./1.stol. a ani Ep. Crass. (epigrafická památka?) nepochází z této doby (s. 24 a 25).

I přes řadu uvedených výhrad konstatuji, že P. Valenta splnil zadaný úkol na úrovni odpovídající požadavkům na bakalářskou práci. Navrhuji hodnocení stupněm *dobře*.

V Dobřichovicích 27.8.2018

Doc. PhDr. Eva Kuťáková, CSc.